

Nuri Balcı: 1980 yılında Çanakkale'nin Biga ilçesinde doğdu. İlköğretim ve liseyi Biga'da bitirdi. 2002'de Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu. Kahramanmaraş, Bayburt'ta öğretmenlik yaptı. Halen görevini Kırklareli'de sürdürmektedir.

nuribalcicanakkale@hotmail.com

NURİ BALCI

ÇANAKKALE SAVAŞI

*Deniz, Kara Savaşları
ve Cephe Gerisi (1915)*

Remzi Kitabevi

ÇANAKKALE SAVAŞI / Nuri Balcı

© Remzi Kitabevi, 2018

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Editör: İnci Gürsoy

Kapak: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1846-3

BİRİNCİ BASIM: Mart 2018

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul

Sertifika No: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi

4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul

Sertifika No: 12068 / Tel (212) 629 0615

Cilt: Çifçi Mücellit, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi

5. Cad. No: 24-25 Bağcılar-İstanbul

Tel (212) 629 4783

İçindekiler

1. Birinci Dünya Savaşı ve Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girişi.....	9
2. Çanakkale Cephesi'nin Açılması	29
3. 18 Mart 1915 Deniz Savaşı	86
4. 18 Mart Deniz Zaferi Sonrası	103
5. Kara Savaşlarına Doğru	136
6. Seddülbahir Cephesi (Güney Cephesi)	156
7. Arıburnu (Kuzey/Anzak) Cephesi.....	197
8. Arıburnu (Anzak) Cephesi (Mayıs 1915)	225
9. Anafartalar (Suvla) Harekâtı	238
10. Gelibolu'dan Geri Çekilme.....	264
11. Çanakkale Savaşları'nın Cephe Gerisi, Sonuçları ve Etkileri.....	277
Çanakkale Savaşı Zamandizini.....	325
Notlar	338
Kaynakça	373
Dizin	389

Önsöz

Çanakkale Savaşı, yakın tarihimizin dönüm noktalarından biridir. I. Dünya Savaşı kaybedilmiş olsa da bu durum Çanakkale Savaşı'nı daha az önemli yapmamıştır.

Yüzyıllardır Avrupa devletleri karşısında yenilen ve gerileyen Türkler, Çanakkale Zaferi'yle bu yenilgilere son vermiş, kendilerine olan güvenleri artmıştır. I. Dünya Savaşı'ndan sonra Kurtuluş Savaşı'nı gerçekleştirerek bağımsızlığımızı korumamızda Çanakkale Zaferi'nin verdiği inanç ve bu zaferin kazanılmasında önemli katkıları olan, başta Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere bu cephe görev alan komutanların çalışmaları önemli rol oynamıştır. Ayrıca Çanakkale Savaşı dünya tarihini de etkilemiş, Çarlık Rusyası yerini 1917 Devrimi ile birlikte Sosyalist Rusya'ya bırakırken, İngiliz ve Fransız sömürgelerindeki halkların egemen güçlere karşı bağımsızlıklarını kazanabilecekleri inancını ortaya çıkarmıştır.

Günümüzde Çanakkale Savaşı'yla ilgili pek çok çalışma yapılmış ve hâlâ yapılmaktadır. Gelibolu savaş alanlarının zaman zaman tahribata uğrasa da günümüze kadar gelebilmiş olması bu yerlerde araştırma ve inceleme yapmak için önemli bir fırsat sunmaktadır.

Gelibolu'ya her yıl yüzbinlerce ziyaretçi gelmekte savaş alanlarını ve şehitlikleri gezmektedir. Ortaya çıkardığımız *Çanakkale Savaşı* adlı eser yaklaşık dört yıllık bir çalışmanın ürünüdür. Bu zaman zarfında Gelibolu savaş alanları pek çok kez gezilmiş, incelenmiş, binlerce fotoğraf çekilerek bir arşiv oluşturulmuştur.

Ayrıca arazi incelemesi yapılırken haritalardan ve Google Earth programından da etkin olarak yararlanılmıştır.

Kütüphanelerden yararlanmakla birlikte, kullanılan yerli ve yabancı kaynakların tamamına yakınına kapsayan Çanakkale Savaşı ile ilgili bir kitap arşivi oluşturulmuştur. Kaynaklar incelenirken sadece Türk kaynakları değil yabancı kaynaklardan da mümkün olduğunca yararlanma yoluna gidilmiştir.

Eser oluşturulurken tarih biliminin ilkeleri özellikle göz önünde tutulmuş, olaylar, gelişmeler mümkün olduğunca farklı kaynaklara dayalı olarak, dönemin koşulları çerçevesinde, tarafsız bir şekilde ele alınmıştır. Gelişmeler verilirken mümkün olduğunca tarih ve saatler ile birlik komutanlarının belirtilmesine dikkat edilmiştir. Özellikle işin kolayına kaçılmayarak metinler oluşturulurken kullanılan bütün kaynaklar dipnotlarla belirtilmiştir. Eser, konu hakkında herkese pek çok yönüyle bilgi vermenin yanında araştırmacıların yararlanması için zengin bir içeriğe de sahiptir.

Nuri Balcı

I

Birinci Dünya Savaşı ve Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girişi

Birinci Dünya Savaşına Doğru

Çanakkale Savaşları'na geçmeden önce, Çanakkale Savaşları'nı da içeren I. Dünya Savaşı'nın nedenleri ve bütün dünyayı etkileyen bu savaşın çıkış sürecinden de söz etmek gerekir. Bu savaşın nedenlerini anlayabilmek için 19. yüzyıl ile 20. yüzyıl başlarında meydana gelen olay ve gelişmeleri incelemek gerekir. Bu nedenler çeşitli ekonomik, siyasi ve askeri gelişmeler ile büyük devletlerin çıkar çatışmalarına dayanmaktadır.¹

Fransız İhtilali ve Milliyetçilik-Liberalizm Akımları

I. Dünya Savaşı'nın sebepleri; Fransız İhtilali ve ardından gelen ihtilal savaşlarının 19. yüzyıl içinde ortaya çıkardığı sonuçlara kolayca bağlanabilir. Fransız İhtilali'nin ortaya çıkardığı yeni fikirler, devletlere olduğu kadar devletler arası ilişkilere de yeni bir yön vermiştir. Liberalizm hareketleri, sadece devlet sınırları içinde ortaya çıkan bir olay olarak kalmayıp, ilişkilerde yeni çatışma unsurlarının doğmasına yol açmıştır. Milliyetçilik hareketleri ise, liberalizmden daha etkili olmuştur. İtalyan ve Alman birliklerinin ortaya çıkması, Avrupa dengesine yepyeni bir biçim vermekle kalmamış, Balkanlar'daki milliyetçiliği arttırarak 1870'den itibaren

bu bölgeyi Avrupa diplomasisinin rekabet ettiği önde gelen faaliyet alanlarından biri haline getirmiştir. 1908-1909 Bosna Hersek buhranı ve 1912 -1913 Balkan savaşlarından sonra 1914'te I. Dünya Savaşı'nın patlamasına yol açan kıvılcım da bu bölgede ortaya çıkmıştır.²

Sanayi Devrimi ve Sömürgecilik

Coğrafi keşiflerin ardından Avrupa'da önemli bir sermaye birikimi meydana geldi. Bilimsel gelişmelerin ve buluşların (buhar makinesi vb.) ortaya çıkması ve bunların sanayiye uygulanmasıyla makine gücüne dayalı bir üretime geçildi. Üretimin artmasıyla batı dünyasının zenginliği de artmış, temizlik, sağlık, yaşam standartlarında önemli gelişmeler sağlanırken bu gelişmeler Avrupa nüfusunun hızlı bir şekilde artmasına da neden olmuştur. Örneğin; 1800'lü yılların başında Avrupa'nın tüm nüfusu 187 milyon civarındayken, 1900'lü yılların başında denizaşırı ülkelere göç vermesine rağmen Avrupa'nın nüfusu 400 milyona yükseldi. Artan Avrupa nüfusunun doyurulması ve nüfusun daha da artması şeklinde bir döngü ortaya çıkmıştı.³

Sanayileşmenin 19. yüzyılda kazandığı hız ve bunun sonucu olarak genişleyen sömürgecilik, diplomatik ilişkilerin alanını Avrupa'nın dar sınırlarından çıkararak, yeni kıtalara, Afrika ve Uzakdoğu'ya yaydığı gibi, bloklaşan Avrupalı güçlerin çatışma alanlarını da genişletmiştir.⁴

19. yüzyılın sonlarına kadar, sömürgecilik Avrupa devletlerini doyurmaktaydı. Ancak sömürge alanlarının bitmesi, Avrupalıların işini güçleştirmiştir. Artık, Avrupa devletlerinin artan nüfuslarını, büyük endüstriyel güçlerini ve gelişen savaş teknolojilerini boşaltacakları alanlar, uzak denizaşırı bölgelerden, Avrupa'nın çok yakınlarına gelmişti. Balkanlar ve bölgenin egemeni olan Osmanlı Devleti de, bu durumdan fazlasıyla etkilenecekti.⁵

Sanayileşen Avrupa ülkelerinin, sanayileri için giderek artan hammadde ve pazar ihtiyacı, kendileri arasında bir rekabet ortaya çıkartırken, Almanya ve İtalya'nın geç de olsa siyasi birliklerini sağlamaları ve sanayilerini kurmaları bu rekabeti daha da artırıyordu.⁶

1870'lerden sonra Avrupa'daki güçler dengesinin Almanya lehine değişmeye başlaması, İngiltere'nin olayların akışına müdahale etme gereği duymasına neden oldu. Zira Almanya'nın denizlerde güçlenmeye çalışması ve İngiliz sömürgelerine giden yollara yaklaşması bu ülke tarafından çıkarlarına bir tehdit olarak görülmüştür.⁷

19. yüzyıl sonlarında Avrupa'da yaygın olan düşünceye göre sömürgeler sahiplerine hem servet hem de itibar getiriyordu. Almanya, dünyanın en güçlü ülkelerinden biri olmasına rağmen sömürgeleri yoktu. Almanya Şansölyesi (Başbakanı) Bülow 1899'da yaptığı bir konuşmada; "*Dünya paylaşılmış durumda... Önümüzdeki yüzyıl Almanya'ya ya çekiş olacak ya örs*"⁸ diyerek Almanya'nın sömürgecilik yarışına katılması gerektiğini belirtiyordu. Parçalanmakta olan Osmanlı Devleti'nde demiryolları inşa etmeye ve Osmanlı Devleti'ne borç para vermeye başlayan Almanya bu bölgede de giderek etkisini arttırıyordu.⁹

Devletler Arası Bloklama ve Silahlanma Yarışı

Ulusçu devletlerin kurulması ve sömürgeci emperyalizmin gelişmesi sonunda büyük devletlerden hiçbiri kendi varlığını ve emperyalist çıkarlarını koruma konusunda kendisini yeterli kadar güçlü hissetmiyordu. Böyle olunca da kendisi için çok tehlikeli görünen devlete karşı başka devletlerle anlaşarak bir güç dengesi meydana getirmekten başka çıkar yol bulamadılar. Bu zorunluluk ile Avrupa'nın büyük devletleri, çıkarlarını korumak ve siyasette rakiplerine üstün gelebilmek için silahlanma yarışına girdiler. 1911'den itibaren Avrupalı devletler arasındaki silahlanma yarışı artarken, bir devletin silahlanması diğer bir devletin de silahlanması için mazeret olmaktadır. Bunun sonucu olarak da Avrupalı devletler I. Dünya Savaşı'nın başlangıcında birbirine düşman ittifaklar kümesi durumuna geldiler. I. Dünya Savaşı'ndan hemen önce meydana gelen Balkan Savaşları ise silah endüstrisini beslemek için uygun bir ortam yaratmış, Balkan devletleri silahlarını, Avrupa'nın sömürgeci ülkelerinden sağlamışlardı.¹⁰

Avrupa'da birbirlerine karşı rakip olan ve bloklaşan devletlerin askeri güçlerinden biraz bahsedecek olursak; İngiltere yaklaşık 400 milyon kadarı sömürgelerinde olmak üzere toplam 461 milyon nüfusu ile en fazla nüfusa ve olağanüstü bir insan gücüne sahipti.¹¹ Bunun yanında kara ordusunun mevcudu fazla değildi. Muvazzaf 170.000 askeri, ihtiyat olarak ise 315.000 olmak üzere toplam mevcudu 485.000 civarında idi. Bunun yanında sömürgelerinde tükenmek bilmeyen bir insan kaynağı vardı fakat bu kaynağı savaşlarda kullanabilmesi için iyi bir eğitimden geçirmesi gerekiyordu. İngiltere'nin ordusundan ziyade güçlü bir donanması olup, 64 zırhlı savaş gemisi, 10 kruvazör ile 108 küçük kruvazörden oluşmaktaydı.¹² Buna karşılık Almanya'nın nüfusu 79 milyon,¹³ kara ordusu ise 1.700.000 gibi bir rakam ile Avrupa'nın en güçlü kara ordusu olup çok iyi teşkilatlanmıştı.

Örneğin, Fransa'nın subay sayısı Alman ordusundaki subay sayısının ancak üçte biri kadardı. Ayrıca Alman ordusunun ağır topları daha kullanışlı ve topçuları da daha organize idi.¹⁴ Fransa'nın ise nüfusu sömürgeleriyle birlikte 84 milyondur. Buna karşılık kara ordusu savaş öncesi 1 milyonun üzerindedir.¹⁵ Donanmasında ise 21 zırhlı savaş gemisi ile 30 kruvazör vardı ki bu gemilerin bir kısmı İngiltere'ye ait olup Fransa'ya destek amacıyla gönderilmişti. Avusturya-Macaristan'ın 55 milyon nüfusu, ordu mevcudu ise 48 piyade tümeni, 11 süvari tümeni, 25 karma tugayı ve 20 lansturm tugayıyla sayı bakımından Alman ordusuna yakın olmasına rağmen, bu ordu Alman ordusu kadar etkili olmaktan uzaktı.¹⁶ Rusya ise 181 milyon¹⁷ ile büyük bir nüfusa sahipti (yaklaşık 120 milyonu Rus, geri kalanı diğer milletlendendi) ve askerlik çağına gelmiş olan 25 milyon erkeğin ancak 8 milyonunu silah altına alabilecekti. Buna rağmen, Rusya'nın subay sayısı ordu mevcuduna göre çok azdı. Rusya'nın geniş topraklarında kara ve demiryolu ulaşımı yeterince gelişmediği için bu birliklerin sevkiyatı da önemli bir sorundu. Ayrıca Rus ordusunda subay eksikliğinin yanında silah eksikliği de önemli bir sorundu. Rus silah sanayii bu büyük orduyu donatacak kadar gelişmemişti. Rusya milyonlarca askeri toplasa bile, ulaşım

eksikliği, subay ve silah yetersizliği nedeniyle bunları etkili kullanabilmesi mümkün değildi.¹⁸ Osmanlı Devleti'nin nüfusu ise 1914'te yaklaşık 22 milyon,¹⁹ ordusunun mevcudu ise 800 bin kadardı. Bunun yanında 414 bin tüfek, 222 makineli tüfek ve 773 adet de topa sahip olan Osmanlı ordusu Avrupa'nın gelişmiş ordularına karşı oldukça zayıf bir durumdaydı.²⁰ Ayrıca savaşlarda askeri birliklerin sevki için çok önemli olan ulaşım durumuna baktığımızda hem demiryolları hem de kara yolları oldukça yetersizdi.

Osmanlı Devleti Topraklarının Paylaşılması Sorunu

Osmanlı Devleti'nin parçalanması ve paylaşılması I. Dünya Savaşı'nın en önemli nedenlerinden biri olmuştur. Savaşın diğer nedenlerinin yanında, 1914-1918 Savaşı, Avrupa'nın büyük devletlerinin Osmanlı devleti üzerindeki çatışmalarının da bir sonucudur.

Balkanlarda Avusturya-Rusya çatışması, Boğazlar üzerindeki Alman-Rus üstünlük mücadelesi, İngiltere'nin Hindistan'a giden Yakındoğu yollarını korumak istemesi ve Fransa'nın Suriye üzerindeki emelleri, siyasetle değil, savaşla çözüme bağlanacak sorunlar çıkarmıştır. Savaşın Balkanlarda patlak vermesi de bu bakımdan bir rastlantı sayılamazdı.²¹

Fransa 1830'da Cezayir, 1881'de Tunus'u işgal ederken, İngiltere de 1882'de Mısır'ı ele geçirdi. 1912 yılında İtalya'nın Osmanlı Devleti'nin Kuzey Afrika'da kalan son toprak parçası Trablusgarp'ı (Libya) ele geçirmesi ile Osmanlı Devleti'nin Kuzey Afrika'daki varlığı son buluyordu. Sömürgeci devletler tabii ki bunlarla kalmayacaktı. Osmanlı Devleti'nin sahip olduğu Boğazlar Rusya için hayati bir öneme sahipti. Rusya tahıl ihracatının yüzde 90'nını buradan gönderiyor, yine sanayisi için önemli olan ürünleri Boğazlar yoluyla getiriyordu. 1911-1912 Osmanlı-İtalyan savaşında, Boğazların Osmanlı Devleti tarafından kapatılması Rusya'nın ekonomisini ciddi düzeyde etkilemişti.²² Ayrıca Rusya'nın tarihi emelleri gereği sıcak denizlere açılabilme için Boğazlar en uygun yol idi ki zaten daha Birinci Dünya Savaşı'nın

başlarında Rusya, Boğazlar ve çevresinin savaş sonunda kendisine verilmesini müttefiklerinden ısrarla istemiş ve bunu büyük ölçüde kabul ettirmişti.²³

Büyük devletler içinde Almanya'nın, Osmanlı Devleti için en az tehdit yaratan devlet olduğu söylenebilirdi. II. Abdülhamit döneminde başlayan Alman etkisi, İttihat ve Terakki Partisi döneminde iyice arttı. Almanya'dan Osmanlı Devleti'ne pek çok askeri uzman geldi. Almanlar bir yandan Osmanlı ordusunda etkin bir konuma gelirken diğer yandan Berlin'i Bağdat'a da bağlayacak olan İstanbul-Bağdat demiryolu projesini yürütüyorlardı.

Osmanlı Devleti'nin ve Boğazların Almanya'nın kontrolüne geçmesi en çok Boğazlarda emelleri olan Rusya'yı endişelendiriyordu.²⁴ Bu nedenle Rusya, Balkanlar'da kendisine set çekmeye çalışan Almanya ve Avusturya-Macaristan devletlerini etkisiz hale getirerek bu bölgede etkinliğini arttırmayı, İngiltere ve Fransa'nın müttefikliğinden de yararlanarak İstanbul ve Boğazları egemenliğine almayı ve Akdeniz'e inmeyi hedeflemektedir.²⁵

Birinci Dünya Savaşı Başlıyor

1904'ten sonra birlikte hareket etmeye başlayan Fransa ile İngiltere, 1907'de Rusya'yı da yanlarına alarak Üçlü İtilafı oluşturdular. Diğer yandan Almanya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile bir ittifak bloğu oluşturdu ve İtalya'yı da yanına almayı başardı. Böylece Üçlü İtilaf'ın karşısında Üçlü İttifak meydana gelmiş oldu. 1904-1914 arasında bloklar arasındaki çatışma sürdü. İtilaf devletleri, bu çatışmalar sırasında İtalya'nın İttifaka zayıf bağlarla girmiş olduğunu fark ettiler ve savaş başladığında çeşitli vaatlerle bu devleti yanlarına çekmeyi başardılar.²⁶

Birinci Dünya Savaşı'nı başlatan kıvılcım 28 Haziran 1914 günü Avusturya-Macaristan veliahdı Arşidük François Ferdinand'ın Saraybosna'da bir Sırp tarafından öldürülmesi oldu.²⁷ Bunun üzerine Avusturya Sırbistan'a savaş ilan ederken, Rusya'nın Sırbistan, Almanya'nın da Avusturya-Macaristan'ın yanında yer alması, Avrupa'yı bir hafta içinde dünya çapında bir savaşa sürükledi. Savaşın bu kadar hızlı yayılmasında 1908 Bosna-Hersek

bunalımından beri gittikçe gerginleşen Sırbistan-Avusturya ilişkileri başlıca rol oynamıştı.

Balkan Savaşları ve bu savaşların sonunda Sırbistan'ın topraklarını genişletip güçlenmesi, Avusturya'yı endişelendirmiş ve Avusturya'nın Sırbistan'a yönelik politikasında daha sert bir tutum benimsemesine yol açmıştı. Fakat Balkan Savaşları'nda Osmanlı Devleti'nin yenilgisi ve imparatorluğun uluslararası alandaki zayıflığı, Rusya'nın da stratejik öneme sahip Çanakkale ve İstanbul Boğazları üzerinde egemenlik kurma düşüncelerini güçlendirmişti. Bu ise Sırbistan ile Rusya'yı birbirine daha fazla bağladığı gibi Rusya'nın Balkanlar'daki faaliyetleri karşısında Avusturya-Macaristan ile Almanya'yı birbirine daha da yakınlaştırmış ve Rusya'nın karşısına dikilmeye sevk etmişti.²⁸

Avusturya-Macaristan veliahdı Ferdinand'a yapılan suikast karşısında Avusturya'nın tepkisi oldukça sert oldu. Sırbistan'a gösterdiği bu tepki ile bir savaşı da göze alan Avusturya-Macaristan, işe Rusya'nın da karışacağını bildiğinden Almanya'nın böyle bir durum karşısındaki tavrını net olarak öğrenmek istedi. Almanya ise her durumda Avusturya'nın yanında yer alacağını bildirdi. Almanya, 1904-1905 savaşında Japonya karşısında ağır bir yenilgi alan Rusya'nın hemen toparlanıp bir savaşı da göze alamayacağını hesaplamıştı.

Almanya'nın desteğini alan Avusturya, 23 Temmuz 1914'te Sırbistan'a bir ültimatom vererek; suikast olayının derhal soruşturulmasını, Avusturya aleyhtarı olan subay ve memurların ordudan ve idareden uzaklaştırılmasını ve yapılacak soruşturma ve alınacak tedbirlerden Avusturya'nın ivedilikle bilgilendirilmesini istedi. Sırbistan ise verdiği cevapta Avusturya'nın isteklerinin bir kısmını kabul etmemişti. Bunun üzerine Avusturya, Sırbistan ile diplomatik ilişkilerini kesti. Sırbistan'ın 26 Temmuz'da seferberlik ilan etmesi üzerine de bu devlete hazırlanma fırsatı vermemek için 28 Temmuz günü Belgrat'ı bombardıman etmeye başladı. Avusturya'nın Sırbistan'a savaş ilan ederek bu ülkeyi cezalandırmaya kararlı olduğunu göstermesi, Rusya'yı da bu savaşa itmesine neden oldu.

İngiltere ise savaşı diplomatik yollarla bertaraf etmeye çabalarak, Almanya ile iletişime geçerek uluslararası bir konferans toplamak istedi. Almanya bu teklife net cevap vermediği gibi, İngiltere'nin sorusuna karşılık, Belçika'yı işgal etmeyeceğine yönelik teminat vermekten de kaçındı. Bu da İngiltere'nin üzerinde olumsuz bir etki yarattı.

İngiltere'nin sonuçsuz kalan girişimleri ile birlikte Rus Çarı, askerlerin baskısı ile 31 Temmuz'da seferberlik ilan etti. Rusya'nın bu kadar erken seferberlik ilan etmesi Almanya'nın hesaplarına hiç uymayan bir durumdu. Almanya, 31 Temmuz'da Rusya'ya ultimatom vererek seferberliği durdurmasını istedi ise de Rusya'nın seferberliği durdurmasını üzerine 1 Ağustos 1914'te bu ülkeye savaş ilan etti.²⁹

Rusya'nın seferberlik ilan etmesinin ardından Fransa da seferberliğe geçti. Almanya, seferberliği durdurması isteğini kabul etmesi üzerine Fransa'ya da 3 Ağustos 1914'te savaş açtı. Bununla birlikte Almanya'nın korkulu rüyası olan “iki cephe savaş” durumu gerçekleşmiş oluyordu. Fransa'ya karşı kısa sürede zafer kazanıp Rusya'ya dönmek isteyen Almanya'nın Belçika'dan geçmesi gerektiğinden bu ülkeden izin istedi. Belçika'nın bu isteği geri çevirmesi üzerine de 4 Ağustos 1914'te Belçika'ya da savaş ilan etti.

Almanya'nın Belçika'ya girmesi ya da bu ülkeyi işgali İngiltere'yi tehdit etmekteydi ki Belçika İngiltere'nin güvenliği açısından önemli bir konumda bulunduğundan 1839'da bu ülkeyi uluslararası bir antlaşma ile teminat altına almıştı. Şimdi ise Almanya hem bu antlaşmayı çiğniyor hem de İngiltere'nin güvenliği için önemli olan bu ülkeyi işgal ediyordu. Bu duruma kayıtsız kalmayan İngiltere de 4 Ağustos 1914'te Almanya'ya savaş ilan etti.³⁰ Böylece savaş Avrupa'ya yayılarak bloklar halinde devletlerin birbirleriyle çatıştığı bir mücadele halini aldı.

Birinci Dünya Savaşı Başlarında

Osmanlı Devleti'nin Durumu

Osmanlı Devleti savaşın ilk aylarında “savaş dışı” durumunu ilan etti. Bu aslında akıllıca bir politika idi. İmparatorluk, büyük bir

savaşın yükünü çekemeyecek kadar zayıftı. Osmanlıların savaş dışı durumu Boğazlardan geçebildikleri için İtilaf devletlerinin işine de gelmekteydi. Bu yüzden Almanya'nın Osmanlı Devleti'ne karşı tutumu, bu devleti savaşa sokma temeline dayanacak ve iki Alman savaş gemisini bunun için bir araç olarak kullanacaktı.³¹

Birinci Dünya Savaşı topyekün bir savaştı, yani ülkeler yalnızca ordularıyla savaşmıyor, ekonomik güçleri, altyapı ve üstyapı örgütleri, imkânları, mali kaynakları vb. unsurlarıyla da savaşa katılıyorlardı. Osmanlı Devleti'nin ise bu savaşı kaldıracabilecek ne bir ekonomisi vardı, ne de askeri imkânları. Osmanlı daha savaşa girmeden önce Almanya'dan borç para ve silah istemişti. Ülkede askeri birliklerin kullanabileceği demiryolu ve karayolları oldukça yetersizdi.

Birinci Dünya Savaşı'na girerken Osmanlı Devleti'nin sınırları Anadolu, Trakya, Arabistan, Irak, Suriye, Filistin gibi geniş bir alana yayılmış olup yaklaşık 1.710.000 kilometrekarelik bir alanda 20 milyon civarında insan barındırıyordu.³² Birinci Dünya Savaşı'nın başından sonuna kadar toplam 2.850.000 asker silah altına alındı.³³

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na Girişi

Osmanlı Devleti savaş başladığında tarafsızlığını korusa da bu tarafsızlığını uzun süre sürdürmesi çok zordu. Osmanlı Devleti'nin savaşa neden girdiğini anlayabilmek için savaştan önceki durumunu, Osmanlı Devleti'ni bu savaşa sürükleyen gelişmeleri çeşitli yönleriyle ele almak gerekecektir.

Osmanlı Devleti'nin 1911-1912'de İtalya ile yaptığı Trablusgarp Savaşı ve bu savaşın sonunda Kuzey Afrika'da kalan son toprak parçası olan Trablusgarp'ı (Libya) Uşi Antlaşması ile İtalya'ya bırakmak zorunda kalması, hemen ardından Bulgaristan-Yunanistan-Karadağ-Sırbistan devletleri arasında kurulan Balkan ittifakının Osmanlı Devleti'ne saldırması (1912) ile başlayan Balkan savaşları sonunda Osmanlı Devleti'nin yüzyıllarca egemenliğinde kalan Arnavutluk, Makedonya, Batı Trakya ve Ege adalarının el-

